

ALPAIDIS

TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKRING HOEGAARDS ERFGOED VZW

Erfgoed ♦ Geschiedenis ♦ Volkskunde ♦ Biercultuur

Anno LVII nr. 222 1/2021

Driemaandelijks: maart, april, mei 2021

Afgiftekantoor 9550 Herzele ♦ Erkenningsnummer P 802006

♦ Ver. Uitg. M. DODION, Lelielaan, 34, 3191 Hever

Hoegaarden 1000 veertig jaar geleden

Met dank aan onze steunende leden:

Ausloos Christiane

Branson Collin

Collaers Philip

Creten Arnold

Janssens (OPSMOJA) Monica

Laloup-Vandersmissen Ivan

Landsheere-Lefevre Marleen

Marchal Nicole

Michel Chris

Sevenants Dumoulin Daniel

Sweerts-Bries

Taverniers Jean-Pierre

Tibo Consult Immo Tibo Johan Hendrix

Vanderbruggen Bart

Vanhulst Herbots Arthur

Van Nerum (NOTARIS) Marc en kinderen

Wauters Alfred

Editoriaal

Wij hopen dat al onze lezers in de loop van dit jaar 2021 hun normale sociale leven herwinnen.

De werking van onze heemkring *Hoegaards Erfgoed* vzw popelt om door een aantal activiteiten terug een mooie plaats in te nemen in het Hoegaardse verenigingsleven.

De Zusters van de Vereniging met het Heilig Hart van Mariadal willen werk maken van een toekomstvisie voor hun site. PARCUM, museum en expertisecentrum voor religieuze kunst en cultuur, zal hen hierin bijstaan. In de volgende weken zal in het kader van de oefening over de toekomst ook werk gemaakt worden van een inventarisatie van de gehele collectie roerend erfgoed van de site en ook het archief om alles naar de volgende generaties toe veilig te stellen. Er werd een plaatselijke werkgroep opgericht met de zusters, Ludo Steeno, het comité van de Sint-Rochuskerk en onze heemkring. Al deze mensen zullen vrijwillig werken aan deze inventarisatie en zijn ondertussen al gestart met een eerste online cursus te volgen over wetenschappelijk verantwoord inventariseren.

Ondanks de corona-implicaties is het gedenkboek '200 jaar Mariadal (1820-2020)' verschenen. De voorstelling met **receptie, PowerPoint en tentoonstelling van de jaarlijkse officiële foto van de afgestudeerde normalisten** zal doorgaan in **Mariadal maar de juiste datum hopen wij mee te delen in ons nummer 223 van juni 2021.**

Omdat de werking van de heemkring grondig is verstoord blijven wij de nog beschikbare boeken aanbieden aan de gunstprijz van: 25 euro/exemplaar (+ desgevallend 9 euro/binnenland of 15 euro/buitenland voor verzending)

Betalen op rekening

BE23 3630 8110 6891

of

BE43 0001 0933 8501

BIC begunstigde: BBRUBEBB

BIC begunstigde: BPOTBEB1

Heemkring Hoegaards Erfgoed vzw

Zusters van de Vereniging met het H. Hart

Na de uitgave van het cijnsboek 1582 is Dr. Paul Vanduynhoven de laatste hand aan het leggen aan de transcriptie van het cijnsregister van 1624. Vermits de bewaarde parochieregisters, de instrumenten om voorouders en familie terug te vinden in Hoegaarden pas bewaard zijn vanaf het tweede kwart van de 17de eeuw zijn de gegevens van deze cijnsboeken onder meer een onmisbaar instrument om verdere voorouders te traceren.

De doopregisters van de parochie Hoegaarden zijn bewaard vanaf 1 september 1621, de huwelijksregisters vanaf 28 september 1621 en de overlijdensregisters vanaf 2 januari 1647.

Een uitzondering hierop is de doop van Jan Carpiou op Paasdag 1606, zoontje van Jan en Marie Everarts, die Heer Leo Marix als peter en Elisabeth Everarts als meter kreeg (met dank aan Dr. Vanduynhoven voor deze vondst).

Voor de parochie Overlaar zijn dopen, huwelijken en overlijdens bewaard vanaf respectievelijk 04.10.1660, 10.10.1666 en 29.06.1665.

Dr. Paul Vanduynhoven, Cijnsregister van de Luikse Prinsbissschop van 1582',
18 euro op rekening BE10 0013 1130 4604 van FV regio Leuven vzw, met vermelding 'Cijnsboek Hoegaarden'
en het verzendadres. (leden Familieschoon 15 euro)

Dr. Paul Vanduynhoven bezorgde een lijst van meer dan 200 inschrijvingen van **Hoegaardiers, respectievelijk van studenten uit Meldert en Outgaarden aan de Leuvense universiteit** vanaf de stichting 1425 tot einde 18e eeuw. Een uitvoerig artikel over studeren aan de universiteit en onze dorpsgenoten-studenten zal wegens plaatsgebrek verschijnen in ons volgend nummer.

De index op de aktes van het **Vrederegerecht Hoegaarden 1800-1802** werd gepubliceerd op de site van het Algemeen Rijksarchief. Deze index geeft de nodige informatie om naar de originele aktes te gaan. Het repertorium en de aktes worden bewaard in het Rijksarchief te Leuven, onder archieftoegang 250/15.

Vrederegerecht en politierechtbank van het 'kanton Hoegaarden' (1796-1802) begon haar werkzaamheden op 22 pluvisse an 4 (22.01.1796). Vanaf die datum tot en met 7 fructidor an 6 (24.08.1797) zijn de twee registers bewaard in het gemeentelijk archief op het gemeentehuis.

In Familieschoon 75 (NR) is een verbeterde versie hierover opgenomen.

Vermits het repertorium op het Rijksarchief te Leuven begint op 25.09.1800

ontbreekt/ontbreken tot nu het/de register(s) vanaf september 1797 tot september 1800.

Wie van onze lezers kan ons dé tip bezorgen om deze bescheiden terug te vinden om zo deze historische bron volledig te maken?

Philippe Dotremont (Hoeg. 1898 - Elsene 1966), Hoegaardier en kunstverzamelaar, kleinzoon van apotheker Jean Dotremont en Wivine Troost, liet in 1931-32 door architect L.-H. De Koninck zijn droomhuis bouwen. Hij is ondertussen afgevaardigde-beheerder van de *Sucreries du Grand-Pont*. Zijn woonst is naast andere voorbeelden onderwerp van een masterproef aan de Gentse Universiteit: 'Wonen met kunst: huizen van kunstverzamelaars in de 20ste eeuw' (K. Mariën, 2012-2013). Wij hebben het over zijn afstamming en zijn woonst en kunstcollectie uitvoerig in het nummer van Familieschoon

INHOUD FAMILIESCHOON 75(NR) - 62STE JAARGANG - 1/2021

- Het Arendsnest in de 20ste eeuw
- De pastorie van Hoegaarden, alias het herenhuis van Carolus Van Nerum
- 'Ik was van nature geen vaandeldrager', uit de biografie van Arthur Van Nerum, deken van de Gulden Lelie
- De 'Aendrachten van de onroerende bezittingen' van een aantal families (1796)
- Hoe zagen de eerste Hoegaardse Putzeysen er uit?
- Philippe Dotremont (1898-1966), Hoegaardier en kunstverzamelaar
- Necrologie: Hilde Claes (1939-2021) en Dr. Stefan Waegeneers (1964-2020)

Lidmaatschap Familieschoon 15 euro/jaar - BE63 3300 5449 0008 - Bic: BBRUBEBB)

© 2006 The Authors

Intermezzo:

Op de gemeenteraad van 24 januari 1801 besluiten onze Hoegaardse vroedevaders:

- N°. 72
- LE 15 ~~thiuridus~~ an 9, a été delivré un Mandat de payement, sur les recettes de la Commune de ~~Sancti~~ ~~amici~~, de la somme de 71 francs 11 centimes à payer à
- Le Clerc horloger à Bruxelles
- pour une montre servant pour prix à la course des Chevaux qui aura lieu dans le mois de septembre, entre tous les habitants d'Anvers qui ont fourni gratis à la construction des pavés faits cette année
- Ci 71. 11
- Le: ~~quelques~~ percepteur des aides

En zilversmid Du Coron (Tienen) krijgt van de gemeente op 7 vendemiaire an 10 (29.09.1801) 17.44 frank voor een zilveren koffiekkan geschonken aan de weduwe Sondervorst van Rommersom omdat zij de meeste karweien heeft gedaan voor de nieuwe straat, gemaakt in het jaar 9

4 / ALPAIDIS

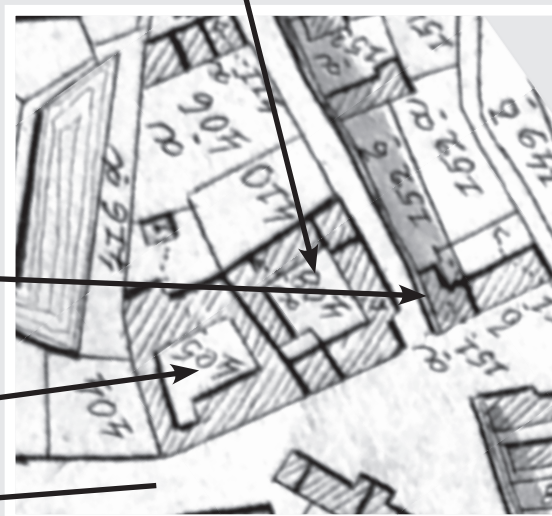
Bioscopen in Hoegaarden²

(Hubert Charles Mannaerts, alias UBRT en Wasily Pedjko)

Flyers gedrukt door drukker Fourie (Hoegaarden)

Brouwerij Dotremont 'den duc'

open beek

vierkantshoeve
houtzagerij

naar Tienen

Hoek Vroente-Tiensestraat: 2 vierkantshoeven (Popp, ca. 1860)

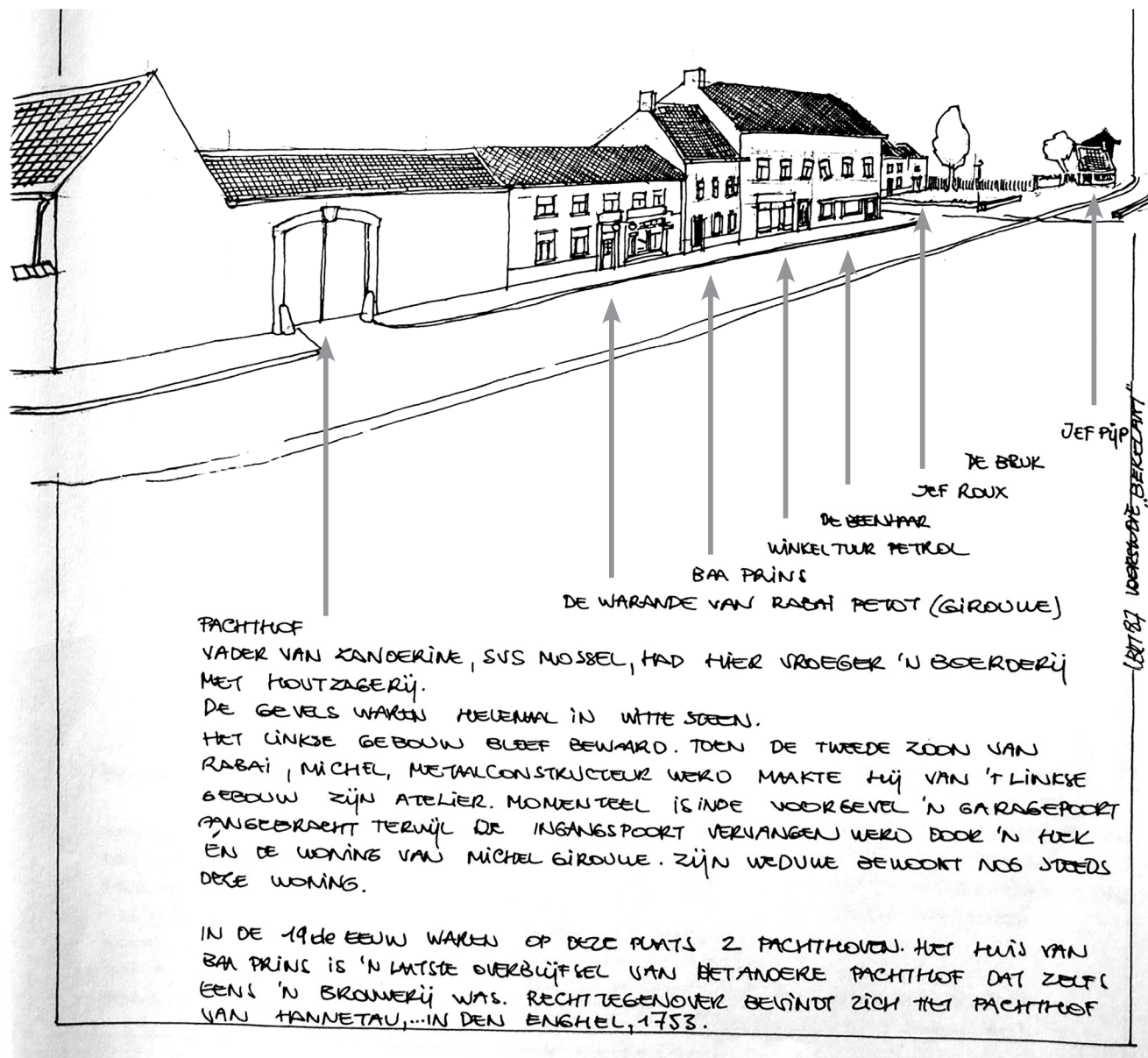
Van links naar rechts: Florido de cinema-draaier ('uit de Vlaanders') en kind, mijn nonk Robert Giroulle, mijn peter Hubert Louis Mannaerts en François Giroulle, vader van Robert (ca. 1980)

achtergrond: de gang van ticket-kopen tot verduisterde zaal

Het rechterdeel van het pachthof
met boerderij en houtzagerij
werd de cinemazaal

² Vervolg Alpaidis (4/2020)

Hubert Mannaerts 'UBRT' voorstudie Bekelant (1987) doorspekt met bijnamen

Het college van burgemeester en schepenen besluit na de uitvoerige openbaarmaking tot heffing van **een taks op cinematografische vertoningen** (04.07.1919).

Deze taks komt er als gevolg van de gemeenteraadsstemming van **5 juni 1919** waar men instemde met een taks op de openbare gemakkelijkheden gemotiveerd als volgt: *‘Attendu que l’intérêt des familles et la moralité publique demandent que les occasions pour la jeunesse de s’adonner à la danse dans des établissements publics ne se présentent pas trop fréquemment’*

‘In het belang van onze families en om de openbare zedelijkheid te beschermen moeten dansfestijnen in openbare ruimten beperkt worden’

Art. 1 Een taks op de orgels, mechanische en automatische piano’s om te dansen in publieke ruimten, ook als de organisator(en) de toegang afhankelijk maken van voorwaarden en dus niet zo maar iedereen binnen mag; de taks zal voor een periode van 10 jaar geheven worden en ingaan op 1 juli 1919;

Art. 2 A Voor orgels, orchestrans en alle andere analoge apparaten 40 fr./dag (naderhand 50 fr.)
B Automatische of mechanische piano’s: 10 fr./dag (naderhand 50 fr.)
C Accordeons: 5 fr./dag

**FILMLEIDING : van 10 tot 17 Oct., Oxy :
voor volwassenen, bezwaar.**

St.-Gorgoniusklokje 10.10.1954

**FILMLEIDING : van 17 tot 24 Oct., Oxy :
Sprookje. Voor allen.**

St.-Gorgoniusklokje 17.10.1954

**FILMLEIDING : van 14 tot 21 Nov.,
Rio : Volwassen, met bezwaar.
Oxy : Volwassen, grote jeugd.**

St.-Gorgoniusklokje 14.11.1954

In het parochieblad ‘Sint-Gorgonius Klokje’ stond de filmbeoordeling volgens de Katholieke Filmliga. De titels van de films werden achterwege gelaten!

(wordt vervolgd)

Bijnamen 6³

(Maurice Dodion, Wasily Pedjko en Hubert Mannaerts)

Van Georgette Patat tot Jefke Mumbol (20ste eeuw)

Georgette Patat	Georgette Bache, echtgenote Renders Louis	Egypte
Georgette v/d Disse	Vanuffelen	Slachthuisstraat
Georgette van 't Rattekot	Georgette Taverniers ...	Gemeenteplein
Gloke Claude	Claude - Cafe	Meisjesschoolstr
Godelieve Kwest	Godelieve Hardiquet	Tommestraat
Grammere	Giroulle (voor grand-mère)	E. Ourystraat
Grammere	grote struise vrouw (groot van gestalte)	Gemeenteplein
Guy van pakke	Guy Fourie	Hoegaarden
Henkes	Van Haegendoren-Henkens	Stoopkensstraat
Hesp	Familie Tesseur – Heps	Astridstraat
Hoekschap	Suet	Astridstraat
Irene Naing	Vanhagendoren -Peetes – stoffenwinkel	Doelstraat
Jacqueline Prom	Tritsmans	Nerm
Jakke van Jakkes	Jacques(zoon van Jacques Dotremont)	Stoopkensstraat
Jakkes	Ausloos	Tiensestraat
Jan Kerras	Pellegrin	Tiensestraat
Janabel	drukker Dotremont (Jan zoon van Abel)	Doelstraat
Jannekes	François	Meisjesschoolstr.
Jas	Emile Vandermolen	H.Putzeysstraat
Jean Mus	Swellen Jean	Klein Overlaar
Jeanne Bijou	Jeanne Hardiquet	Klein Overlaar
Jeanne Kalot	Jeanne Stockmans - café langs suikerfabriek	Altenaken
Jeanne Metras	Jeanne Schoensetters	Nerm
Jeanne van Schurf	Jeanne Sweerts	Nerm
Jeanneke Vis	Vansumsen	
Jef Fut	Xxxx	Vroente /Kloosterstr
Jef Kaaie	Vandermolen – ondernemer	Doelstraat
Jef Kloët	vader van Alineke van de Kalverstraat, grootvader van Eric Bollen	Rommersom
Jef Piket	Troost	Nerm/Aalst
Jef Soei	Beullens	Stoopkensstraat
Jef te Lande	(Verbleef in 't rusthuis – overleden)	Tiensestraat
Jef Titte	Jef Bosman (drukker, herbergier Volkshuis	
Jef van Jan	Van Haegendoren	Pastorijstraat
Jef van Naarkes	Stockmans	Pastorijstraat
Jef van Raus	Emmanuel	
Jef Vos	Jef Homblé (getrouwd met Raddoux Maria)	Valleistraat
Jefke de sloper	= 'slaper'	Rommersom
Jefke Loy	Nicolaes	Oudstrijdersstraat
Jefke Mumbol	Vaes (reiziger in mumbollen)	Klein Overlaar

³ Bijnamen in Alpaidis: nummers 217 (4/2019), 218 (1/2020), 219 (2/2020), 220 (3/2020) en 221 (4/2020)

Wij gebruiken voor Outgaarden de oude straatnamen

(wordt vervolgd)

Klokkenpatrimonium in Hoegaarden⁴

Thierry LAUWEREYS, Jef L. TEUGELS & Werner WOUTERS

DEEL 6: DE BEIAARD VAN HOXEM

Als aanvulling op de verslagen van de verschillende kerken in het Hoegaardse bieden we in deze bijdrage iets zeldzaams: in het Kapittelhuis Hoxem in de St.-Jansstraat 15 te Hoxem-Hoegaarden staat een tuinbeiaard die, samen met de beiaard in de tuin van het huis Vernimmen in Veltem, een unieke plaats inneemt in Vlaanderen.

Voorgeschiedenis

Reeds van in zijn jeugd was de eigenaar geïntregeerd door klokken. Als misdienaar bij de paters Redemptoristen te Leuven, Brabançonnestraat (huidig complex St Alfonsus) maakte hij kennis met de organist Renaat Vansteenwegen, die toen ook stadsbeiaardier van Leuven was.

Zijn interesse was gewekt en na de hoogmis op zondag ging hij regelmatig mee naar de Sint-Pieterskerk voor de zondagse bespeling. Toen was het nog een primitieve bedoening om aan de beiaard te geraken, begeleid door duivenkadavers en hun uitwerpselen.

Hij herinnert zich nog levendig een anekdote bij deze torenbezoeken. Op een zondag in de maand mei was omwille van het mooie weer, het terras van het belendend café goed gevuld. Om te kunnen aanwezig zijn op de zondagse middagbespeling moest hij de toegang gebruiken die aan de kant van de grote markt ligt, net naast het café. Langs een onmogelijk deurtje kon hij langs deze zij-ingang naar binnen. Ongeveer een half uur later, midden één van Renaats beiaardstukken, stonden plots twee politieagenten met getrokken wapen tegenover hen. Er was gemeld in het politiekantoor dat er waarschijnlijk een inbraakpoging ondernomen werd, en dat op klaarlichte dag...

De eigenaar kende ook Jacques Sergeys erg goed en al op 21-jarige leeftijd kocht hij langs Clock-o-Matic een klok van Sergeys nadat deze op 17 november 1980 zijn bedrijf aan deze firma verkocht had. Meer over de firma kan gevonden worden in een vroegere bijdrage [1]. Van dan af begon de eigenaar te dromen van iets groter maar dat toch haalbaar moest blijven als investering. Deze droom kreeg stilaan een concrete invulling na de aankoop in 1988 van het toen bouwvallige kapittelhuis van Hoxem in 1988. Na de restauratie van het huis kwam de tuin aan de beurt waar plaats was voor iets concreets. Langs de Firma Luc Michiels, Torenuurwerken & Beiaarden, Korenmarkt 6, Mechelen kwam hij te weten dat de firma Decreus uit Borgerhout, een klokkenspel te koop stelde. Dat was het grote moment om te beginnen aan een heuse tuinbeiaard!

Beschrijving van de beiaard

Het geheel staat opgesteld in het tuingedeelte van het kapittelhuisdomein. De klokken hangen in een moderne galvaconstructie in drie niveau's, afgedekt met een bedaking. Op het bovenste niveau hangen twaalf klokken, aan de buitenkant van het middenniveau drie en nog eens drie beneden. De structuur is volledig in één geheel opneembaar, en kan zo, indien nodig, ook reizend zijn klanken ten gehore brengen.

⁴ Zie Alpaidis 217 (4/2019), 218 (1/2020), 219 (2/2020), 220 (3/2020) en 221 (4/2020)

De beiaard in zijn geheel

De bourdonklok

De 18 klokken hebben gewichten tussen 11.5 kg en 34 kg. Ze hebben alle analoge decoraties. Tussen twee gietringen onder de schouder prijkt een fraaie sierband met musicerende engelen zoals men vaak terugvindt op klokken uit de gieterij Petit & Fritsen. De gieterij zelf staat onder deze sierband vermeld tussen twee gietringen en luidt

PETIT & FRITSEN

AARLE-RIXTEL HOLLAND

De gieterij Petit & Fritsen werd in het Nederlandse Aarle-Rixtel in 1787 gesticht door Alexius Petit, een telg uit de gietersdynastie Petit. Zijn dochter Aldegonda huwde met Izaak Fritsen. Hun zoon Henricus nam de gieterij over in 1815 en gaf ze de hogergegeven naam. De gieterij werd in 2014 overgenomen door de Koninklijke Eijsbouts.

Na de vermelding van de gieterij volgt een productienummer en een aantal gestileerde kruisjes. Hieronder vinden we een band met puntjes gevolgd door een tweede sierband die bestaat uit naar beneden hangende lisbloemige plantjes die aan elkaar gehecht zijn en boogjes vormen. Dan volgt één sierring en nog eens drie boven de slagring, de plaats waar de klepel normaal de klok raakt.

Een der klokken

De sierband met musicerende engelen

Alle 18 klokken dragen een productienummer dat we hebben opgeslagen in de laatste kolom van het overzicht van de beiaard waarin ook de gewichten, de fysische metingen en de toon van de klokken zijn opgenomen. Zo draagt de bourdon het nummer **7019**.

De 12 klokken op het hoogste niveau

Fragment van de klok uit 1999

Alleen de bourdon heeft wat extra decoratie. Op één flank van de klok, die op het onderste niveau hangt, lezen we als opschrift

MODELBOUW

1954-15 SEPT 1966

Deze klok diende oorspronkelijk in de opstelling in Borgerhout als uurslag, en tot de uitbreiding in 1999-2000 als halfuurslag. De tweede grootste klok hangt ook op het benedenniveau en diende vroeger als halfuurslag.

Toen in de periode 1999-2000 met de plaatsing van het klokkenspel werd begonnen werd een 19de klok aangeschaft. Deze klok hangt centraal op het middenniveau. Door bemiddeling van Luc Michiels te Mechelen werd deze zwaardere klok van 43 kg besteld bij Petit & Fritsen. Naast de versieringen zoals op alle andere klokken draagt deze klok het productienummer **13159** onder de sierband met musicerende engelen. Verder staat op een flank van de klok het opschrift:

**THIERRY LAUWEREYS TE DEUM LAUDAMUS AGNES ROBEYNS
ADELAIDE SEBASTIEN NICOLAS
KAPITTEL HOXEM AD 1999**

De klok dient vanaf de inwerkingstelling van de beiaard medio 2000 als uurslag. Een verdere uitbreiding van het klokkenspel tot een volwaardige beiaard van (minstens) 24 klokken was reeds vroeg voorzien. In 2017 werd een aanvullende reeks van zes klokken gegoten. Omdat in 2014 de firma Petit & Fritsen werd overgenomen door de Koninklijke Eijsbouts was het aangewezen om voor de bijkomende klokken de oorspronkelijke klokprofielen van Petit & Fritsen te gebruiken. De gieterij Koninklijke Eijsbouts was in 1872 opgericht als een bedrijf voor het maken van torenuurwerken. Vanaf 1947 werden voor het eerst ook binnen de gieterij klokken gegoten. Sindsdien is de firma uitgegroeid tot één van de belangrijkste gieterijen van Europa. Enkel de grootste van deze zes klokken is versierd en van tekst voorzien. Vlak onder de schouder vinden we de sierband met musicerende engelen en daaronder de tekst:

EIJSBOUTS ME FECIT AD MMXVII

gevolgd door dezelfde tweede sierband als op de 19 vroegere klokken. Op één flank van de klok vinden we dan de uitgebreide tekst over drie lijnen:

**IUSSU THIERRY LAUWEREYS
IN HONOREM JOANNIS HOXEMII
QUI CAPITULUM HOXEMIENSE CONDIDIT AD MCCCXLIV**

De grootste Eijsbouts klok

Detail van de Eijsbouts klok

De andere vijf klokken zijn gladde klokken. Het ligt in de bedoeling deze klokken op te nemen in de huidige structuur. In een nog later stadium worden nog twee extra klokken voorzien die voor de volledigheid al zijn opgenomen in het globaal overzicht. Na hun invoeging in de reeds aanwezige klokken zal de beiaard twee chromatische octaven beslaan.

Verleden en toekomst

De inhuldiging van de beiaard in Hoksem had plaats op 19 september 2000 en gebeurde door Jo Haazen, toenmalig directeur van de Mechelse Beiaardschool. Haazen had ook het oorspronkelijke klokkenspel in 1967 in Borgerhout ingespeeld. De huidige bespeling gebeurt via midi-interface op elektronisch keyboard. Dank zij het inzetten van het APOLLO systeem van de firma Clock-o-Matic kunnen vanuit het geheugen diverse melodieën ten gehore gebracht worden.

Het ligt verder in bedoeling van de eigenaar om het instrument zijn folkloristisch karakter terug te geven. In de oorspronkelijke opstelling bij de firma Decreus in Borgerhout was er samen met het klokkenspel ook een carroussel ingebouwd waardoor de vier reuzekes van Borgerhout zich bij het uur en het halfuur aan het publiek toonden. In Borgerhout werd het draaimechanisme aangestuurd met een pianoklavier dat gebruik maakte van geperforeerde rollen. Als melodie werd bij de uur- en halfuurslag het *Borgerhoutse reuzenlied* gespeeld. Het mechanische speeltoestel werd destijds na demontage geschonken aan het museum te Tellin, de thuisbasis van de vroegere Causard-Slégers-gieterij met toenmalig conservator de heer Guy Deplaen. Het museum zelf is ondertussen gesloten.

Over de Borgerhoutse reuskens heeft R.C. een bijdrage *1712-1962 250 jaar reuskens van Borgerhout* geleverd. We geven hieronder afbeeldingen van replicas van de 4 reuskens.

Bij volledige afwerking, die voorzien is in de nabije toekomst met implementatie tot een volwaardige twee-octaafsbeiaard, worden ook de nodige werken verricht om de reuzekes en borduurwerk operationeel te maken.

Referenties

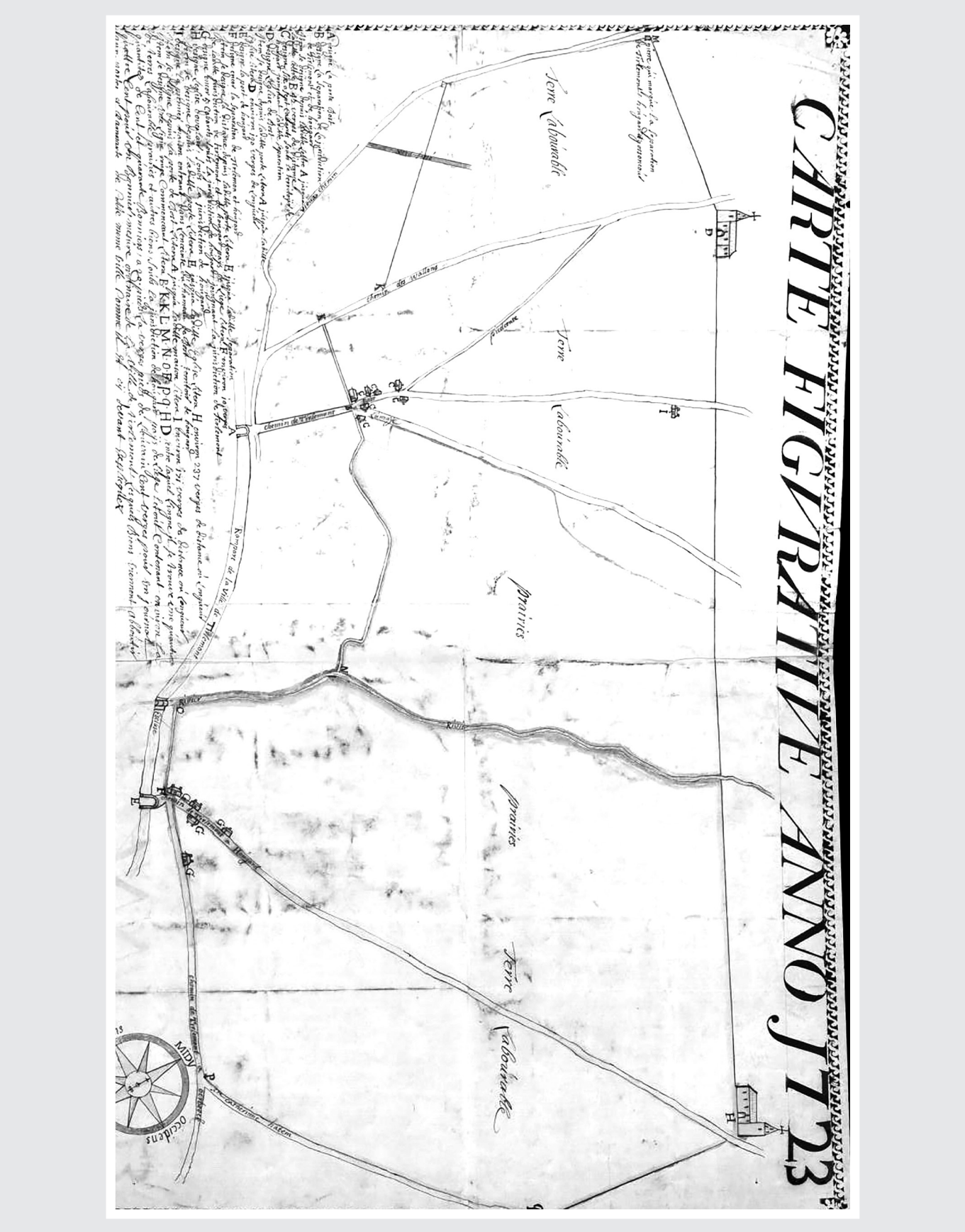
- [1] G. Saelemaekers & J.L. Teugels, *Welluidend Erfgoed: Klokkenpatrimonium van Herent, Kampenhout & Kortenberg*, Uitgeverij Peeters Leuven, ISBN: 978-90-815-44139, pp.152, 2018.
- [2] J.L. Teugels & W.Wouters, Klokkenpatrimonium in Hoegaarden, De klokken van Outgaarden, *Alpaidis*, 217, 2019, 4-9.
- [3] J.L. Teugels & W.Wouters, Klokkenpatrimonium in Hoegaarden, De klokken van Meldert, *Alpaidis*, 218, 2020, 19-23.
- [4] J.L. Teugels & W.Wouters, Klokkenpatrimonium in Hoegaarden, De klokken van Sint-Gorgonius te Hoegaarden, *Alpaidis*, 219, 2020, 9-14.
- [5] J.L. Teugels & W.Wouters, Klokkenpatrimonium in Hoegaarden, De klokken van Hoksem, *Alpaidis*, (verschijnt eerlang)
- [6] J.L. Teugels & W.Wouters, Klokkenpatrimonium in Hoegaarden, De klokken in Hoegaardse kapellen, *Alpaidis*, (verschijnt eerlang)

Technische gegevens

KLOK	GIETER	HOOGTE	DIA	DIKTE	JAAR	GEWICHT	TOON	NOTA
1	Petit & Fritsen	34.0	42.5	3.2	1999	43.0	C3	13159
2	Eijsbouts	31.0	39.5	3.1	2017	49.5	D3	
3	Eijsbouts	30.0	38.0	3.1	2017	39.5	DIS3	
4	Eijsbouts	29.0	36.0	3.0	2017	36.0	E3	
5	Petit & Fritsen	28.0	35.5	2.9	1966	34.0	F3	7019
6	Eijsbouts	27.0	34.0	2.9	2017	30.0	FIS3	
7	Petit & Fritsen	26.5	33.0	2.8	1966	28.0	G3	7020
8	Petit & Fritsen	25.0	32.0	3.0	1967	26.0	GIS3	7021
9	Petit & Fritsen	24.0	31.0	2.9	1966	24.0	A3	7022
10	Petit & Fritsen	23.5	29.5	2.8	1966	22.0	AIS3	7023
11	Petit & Fritsen	22.0	28.0	2.7	1966	20.0	B3	7024
12	Petit & Fritsen	22.0	27.5	2.6	1966	18.0	C4	7025
13	Petit & Fritsen	21.0	26.5	2.6	1966	17.0	CIS4	7026
14	Petit & Fritsen	20.0	26.0	2.9	1966	16.0	D4	7027
15	Petit & Fritsen	20.0	25.0	2.8	1966	15.5	DIS4	7028
16	Petit & Fritsen	19.0	24.0	2.7	1966	15.0	E4	7029
17	Petit & Fritsen	19.0	23.5	2.8	1966	14.5	F4	7030
18	Petit & Fritsen	18.0	24.0	3.0	1966	14.0	FIS4	7031
19	Petit & Fritsen	18.0	23.0	2.8	1966	13.5	G4	7032
20	Petit & Fritsen	17.5	22.0	3.0	1966	13.0	GIS4	7033
21	Petit & Fritsen	17.0	22.0	2.9	1966	12.5	A4	7034
22	Petit & Fritsen	17.0	21.0	2.9	1966	12.0	AIS4	7035
23	Eijsbouts	17.0	20.5	2.7	2017	12.0	B4	
24	Petit & Fritsen	16.0	20.0	2.7	1966	11.5	C5	7036
25	Eijsbouts	16.0	19.5	2.9	2017	10.0	D5	

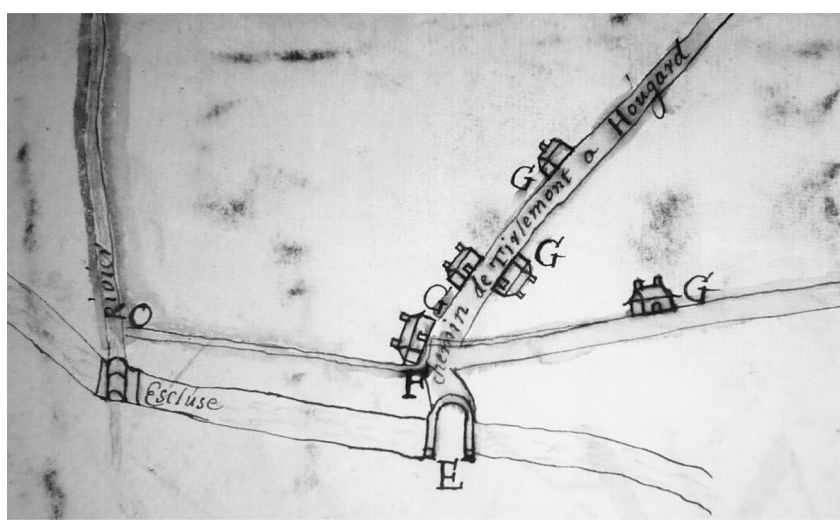

Aan de Hoegaardse- en de Bostsepoort deden cafébazen van het Luikse Hoegaarden gouden zaken tot grote ergernis van de Brabantse Tienenaars die het in kaart brachten (1723)

Legende:

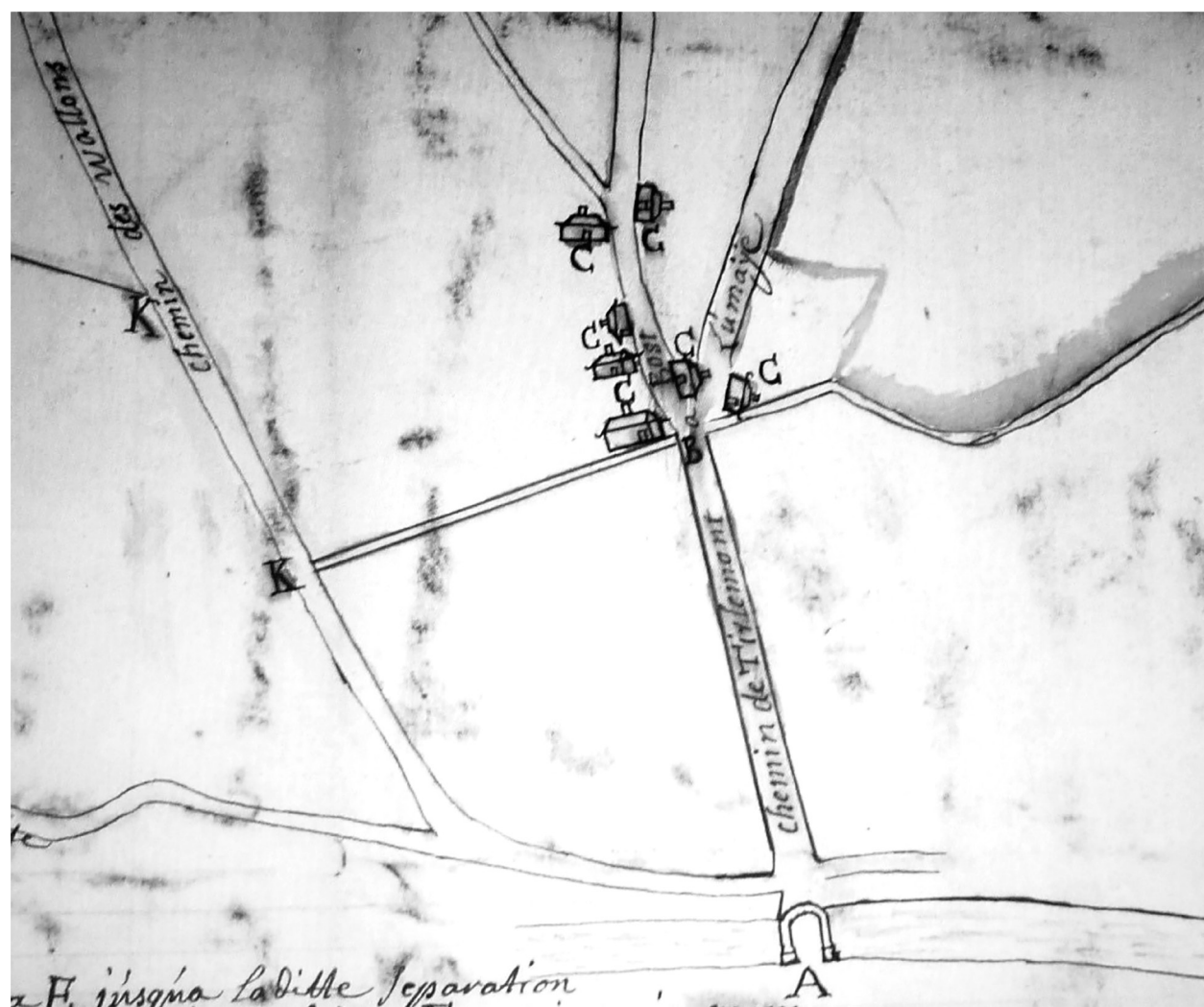
- A **Bostse poort**
B de grens jurisdictie Tienen – Hougard; van A tot B = 42 roeden
C **6 of 7 ‘cabarets’ op grondgebied van Hoegaarden aan de grens met Tienen**
D kerk van Bost; van A tot D = 190 roeden(verges) afstand
E **Hoegaardse poort**
F grens Tienen – Hoegaarden; E tot F = 10 roeden
G **5 cabarets onder Hoegaarden tegen de grens met Tienen**
H kerk van Overlaar, onder Hoegaarden; van poort E tot kerk H = 237 roeden afstand
I Eerste huis bij inkomen van de enceinte Bost, grondgebied van Hoegaarden; van H tot I = 171 roeden afstand
De rode lijn BKKLMNOFPQHD tussen die lijn landbouwgrond, weiland en andere goederen onder jurisdictie van Hoegaarden van in totaal 140 bunder à 20 voet;
de roede Leuvense maat = 100 roeden/dagmaal, 400 = 1 bunder (Tiense maat); welke goederen komen tot aan de wallen van Tienen

(Detail kaart 1723)

(Detail Hoegaardse poort en ‘voorstad Hoegaarden’, Villaretkaart, 1745)

(Detail Bostsepoort = A, 1723)

Genieke

werd in Outgaarden gevierd als honderdjarige, haalde een hoofdstuk in de herdenking van de eerste wereldoorlog, schreef een uitvoerige en zeer gedetailleerde autobiografie waarin de gehechtheid aan haar familie en dorp Outgaarden centraal stond **en krijgt postuum een bier aangeboden.**

Genieten van een Genieke

Kerk en Leven 2e d. 2021
Outgaarden eert postuum oudste inwoner en schenkt naam aan nieuwste bier

- Eugenie Steenwinckel werd 107 jaar
- Diepgelovige vrouw was erg geliefd in lokale gemeenschap
- Moutgaarden Brewing Team brouwde blond bier met zacht karakter

Tony DUPONT

Vier jaar geleden, een week na haar 107de verjaardag, overleed in woon-zorgcentrum Villa Hugardis in Hoegaarden Eugenie Steenwinckel, beter gekend als Genieke. Ze zou op 31 januari 111 worden. Vandaag leeft ze voort in de vele herinneringen van familie en vrienden, maar ook in die van de dorpsgemeenschap in Outgaarden, deelgemeente van Hoegaarden. Eugenie Steenwinckel was immers door haar liefde voor Outgaarden een bijzondere vrouw, getuige daarvan haar talrijke dorpsgedichten. En ze beslist niet te vergeten. Het Moutgaarden Brewing Team liet zich door haar inspireren voor hun blond bier Genieke 107, een zacht en zoet vijfgranenbier dat in het voorjaar op de markt komt. „Dat moeder op die manier wordt gecerd, raakt me tot in mijn diepste vezels”, zegt haar oudste dochter Simone Vandervesse (85) uit Leuven. „Zo blijft ze voortleven in de geest van haar geliefde dorp.” Het blonde bier van Moutgaarden werd aanvankelijk in het najaar van 2019 gelanceerd als Clé-

Dochter Simone Vandervesse krijgt symbolisch de moutstok overhandigd. © Yves Willems

mentus, genoemd naar Geert Clément, die het Moutgaarden Brewing Team de essentie van het brouwen bijbracht. Al snel bleek echter in het Oost-Vlaamse Herzele zo'n bier al te bestaan. „We gingen dan ook meteen op zoek naar een nieuwe naam en voerden terzelfder tijd enkele smaakcorrecties uit”, zegt Yves Willems van het Moutgaarden Brewing Team. „We twijfelden even aan Ermelindis, patroonheilige van Meldert, omdat onze tripel Gorgonius heet, de pa-

trone heilige van Hoegaarden.” In Outgaarden, een plek zonder dorpscafé overigens, waren de bewoners echter trots dat ze een eigen streekbier hadden. „Daarop kwam het voorstel om Eugenie Steenwinckel te eren, met haar 107 jaar de oudste inwoner ooit”, zegt Yves Willems. „Heel wat Outgaarders kenden haar nog en zijn haar niet vergeten. Ze was een lieve en inspirerende moeder, grootmoeder, overgrootmoeder en vriendin, zo bleek uit de vele emotionele berichten die we ontvingen. Na een verkiezing haalde de naam Ge-

nieke 107 het ruimschoots van opponent Autchard, de Waalse naam voor Outgaarden. Ach, dit is zo veel meer dan een lokaal project dat gaat over bier. Het gaat over identiteit. Eugenie Steenwinckel was een bekend dorpsfiguur die ons allemaal verbindt.”

„Ze zou dit geweld hebben gevonden”, zegt haar dochter Simone Vandervesse. „Moeder hield zo van Outgaarden. Tot haar 106de ging ze nog naar het jaarlijkse dorpsfeest in de pastorie. Al was ze veeleer een een-

voudige en bescheiden vrouw, diepgelovig ook. De eucharistie was voor haar belangrijk. Dat gelijkt bezocht ze de kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Smarten, haar paternoster bij de hand. Ik ontdekte er laatst nog haar herinneringsprentje. De buurt wist dan ook wat die kapel voor haar betekende. Ze was een lieve, warme vrouw en stond klaar voor iedereen. Zo bezocht ze nog geregeld zieken en oudere mensen, terwijl ze zelf in de negentig was. Op haar honderdste verjaardag

„Zo blijft moeder voortleven in de geest van haar geliefde dorp”

werd ze plechtig gevierd in de Sint-Niklaaskerk in Outgaarden, de kerk die eveneens op het etiket van Genieke 107 zal prijken, samen met haar silhouet. Toen ze in het woon-zorgcentrum Villa Hugardis in Hoegaarden verbleef, kreeg ze zelfs bezoek van de toenmalige aartsbisschop, mgr. André Léonard. Dat deed haar veel plezier, net als het bezoek van haar grote idool Bart Kaëll op haar 107de verjaardag. Moeder dronk echter nooit bier, enkel tafelbier, maar ze zou het bier van het Moutgaarden Brewing Team beslist hebben geproefd. Wat een eer zou ze dat vinden. Weet je, ik voelde me gelukkig als ik bij haar op bezoek was geweest. Ze had altijd goede luim. Het was alsof ik van een feest kwam. En geef toe, wat is nu een feest zonder bier?”

*Wij publiceren hier wat ze zelf schreef over haar school- en jeugdjaren.
De lezer moet er rekening mee houden dat Eugenie schreef in de derde persoon.*

Genieke haar school- en jeugdjaren:

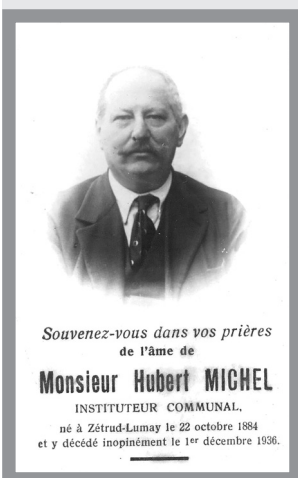
De meisjesschool van Outgaerden

1918 Met haar onderwijzeres Virginie Boingen

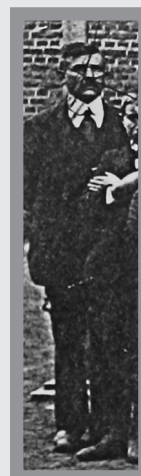
Van 6 tot 12 jaar gaat ze naar de gemeenteschool in Outgaerden (*Outgaerden*). Ze heeft verschillende onderwijzeressen gehad onder andere: eerste juffrouw Boingen Virginie. Ze was een dikke, forsige en bazige vrouw. Ze droeg een bril met dikke glazen en was heel streng. Ze dierf wel eens met de meter door de klas gooien. Ze had eens 100 lijnen straf gegeven. Toen Genieke de hare afgaf zei ze: 'gij moest dit niet' .... maar ze had toch de hele klas gestraft ... dus was ik er wel bij! Ze woonde op de grote plaats in Goidsenhoven (Goets ...)

Ze kwam winter en zomer te voet, elke dag 20 minuten ver langs een aarden veldweg, zonder een enkel huis. Dat mens was toch te bewonderen en ze was ook een heel goede onderwijzeres. Na haar kwam mevrouw Robert. Die was de dochter van onze toenmalige gemeentesecretaris wonende in Zétrud-Lumay, gemeente waar wij toen van afhingen. het was een rosharige met veel sproeten, Franstalig en sprak dus een gebroken taal. Deze woonde in Zétrud-Lumay, waar een zekere Clémence Charlet hier mee naar school kwam. Toen Genieke hier de school verliet rond 12 jaar is er nog een onderwijzeres enkele tijd geweest: mevrouw Michel (Madame Maria Cacal).

Hubert Michel

Ze was gehuwd met Hubert Michel, jonge onderwijzer uit ons dorp, die in de gemeentelijke jongensschool in Zétrud-Lumay onderwees en daar woonden ze dan in het schoolhuis. Een zekere juffrouw Vinckx heeft ze hier ook nog gekend. Die haar broer was hoofdonderwijzer in de gemeentelijke jongensschool in Goetsenhoven. Zij woonden hier in het schoolhuis. Ze had een weduwe bij haar ingenomen met 2 jongetjes: Oscar, 'Fi' bijgenaamd en Edmond 'Monke' Lambrechts, maar voor een beperkte tijd. Haar huis was afgebrand door de neerstorting van een vliegtuig van de basis van het vliegveld in Goetsenhoven. De pastoor Diels had getracht nog bij de piloot te geraken, doch hij was dood. Na haar plechtige communie gaat Genieke naar school in Tienen (van 12 tot 15 jaar). Het is een middelbare school. de 2 meisjes van de onderwijzer, de heer Edouard Cauwenbergh, gaan met haar mee.

Ed. Cauwenbergh

Het trio vertrok elke morgen, geladen met een zware boekentas naar school. Het was langs een aardenweg, veldwegen tussen hoge grachten en geen enkel huis. Ze moesten ook telkens een onbewaakte overweg oversteken. En elke dag stapten ze 1 uur 's morgens en 1 uur 's avonds, langs deze eenzame weg. Het gezang en gefluit van de vogeltjes maakte hen blij. En een haas of een konijntje, dat tussen de struiken uitwipte deed wel eens verschrikken.

Winter, zomer, de dagen volgen elkaar op. Ze maakten hun portret in de sneeuw, schreven hun namen er in, alsook van drie jongens die ook naar Tienen, naar school gingen en dan wisten die, dat wij al voorbij waren. Ze vonden het plezant en voelden geen koude!

Het middelbaar onderwijs heeft Genieke beëindigd met het diploma. Wat gaat of moet er nu met haar gebeuren. Ze is opgevoed in de boerderij bij haar grootouders (mama en papa). Tijdens het groot verlot komt tante Celima, die een kruidenierswinkel heeft in Ixelles (*Elsene*), met mam en papa spreken. Er werd besloten om haar te laten studeren. Op 1 september 1926 vertrok het meisje naar de “*Normaalschool*” in Hoegaarden als interne in “*Mariadal*”. Het was pijnlijk om iedereen te verlaten. Na 3 weken afscheid, mocht ze de zondag van 1 u. tot 6 u naar huis. Papa (haar grootvader) kwam haar afhalen (dat moest toen zo), wat was ze gelukkig. Bij het vertrek 's avonds had mam (haar grootmoeder) gezorgd voor: 1 doos fruit, chocolade en andere snoepjes. Ze was het interne schoolleven wel gewoon. Het studeren viel goed mee. Wij waren met 6 in de vlaamse afdeling 1° normaal: Thérèse Lochie, Elise Moens uit Hoegaarden, Margriet Philips uit Hoxem, Marthe Jammaer uit Tienen, Marie Magnus uit Halle bij Brussel (ze was 1 jaar jonger) en ik. De Franse afdeling telde er meer: enkele namen zijn haar bijgebleven: Madeleine Ficher uit Jauche, Angèle Dethiège uit Neerheylysssem, Marie Delloye uit Gobertange. We hadden 2 zusters en 2 jufvrouwen (sic), die ons les gaven. Sœur Ursule en sœur Marie de l'Incarnation, juffrouw Picard en juffrouw De-cock.

Genieke in Mariadal: de 4 normaaljaren.

Ze heeft al leerkrachten en leerlingen genoemd, doch er behoort ook nog de “Directeur” van 't klooster bij. Hij leest elke morgen de mis in een heel mooie kapel, alsook de andere godsdienstige plechtigheden, hebben er plaats. Het is de eerwaarde heer Peeters, afkomstig uit Tienen. Hij is een sympathieke, joviale en humoristische preister. Hij was steeds heel lief met haar en zij had veel eerbied voor de heer directeur. De jaren vlogen snel voorbij. Ieder jaar met Kerstmis moesten we 's nachts opstaan voor de nachtmis (zuster Lutgardis) kwam ons wekken. Na de mis naar de refter, daar kregen we lekkere krentenkoeken en cacao. Dan terug naar bed. En kerstmorgen, na de mis te hebben bijgewoond en gezongen te hebben, mochten we in verlof gaan. We hadden ook elk jaar een retraite, door paters gepredikt, dat vond ik zalig! ‘k Herinner me één jaar. Het was “ een pater Redemptorist”. Een grote, flinke, schone mens, en prediken dat die toch kon. Bij zijn afscheid hebben velen onder ons toen geweend. We maakten ook ieder jaar een schoolreis. Elke trimester werd er een feest gegeven. Eén voor “Moeder Overste”, één voor de “heer directeur”, en één voor de leerkrachten.

Die van het laatste normaaljaar waren steeds verplicht iets op te voeren. In ons jaar hadden ze Marthe Jammaer en Eugénie Steenwinckel aangeduid. We hadden *het Paartje van Monikendam* gezongen. Marthe als Hollandse boer, ik als zijn boerin. De feesten speelden zich af in de grote feestzaal. De heer Directeur, de pastoors van Hoegaarden (toen 3), en de overste zusters zaten op de 1° rijen voor het podium. Wat hebben ze toch met ons gelachen! Iedereen zei de volgende dag, dat Eugénie, nu pas uit haar schelp was gekropen. Ze was steeds een stille kalme leerlinge geweest, dat beweert ze zelf. Bij haar eindexamen (voor haar Duits), zei de Inspecteur, de heer Sieben: Ze kan beter Duits dan ik en was pas de laatste 5 minuten komen luisteren. Na afloop van de examens, mocht Genieke eventjes naar huis. Bij Maria Andries kreeg ze een fiets om heen en weer te rijden.

Zuster Ursule

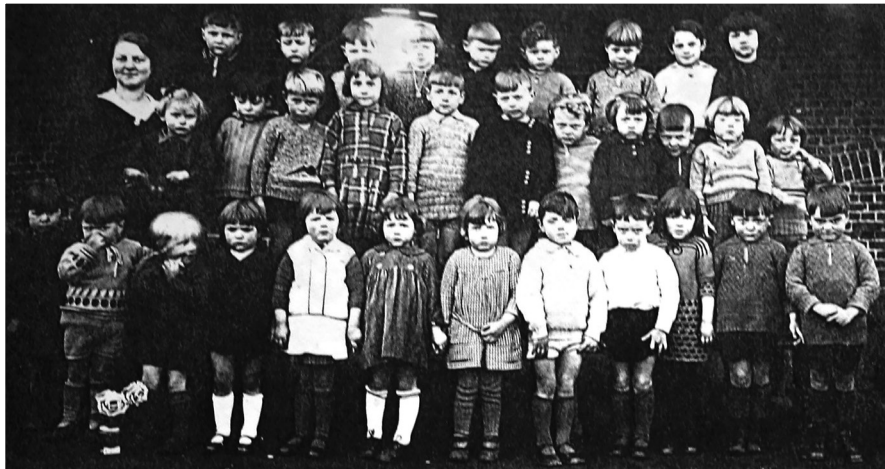
Directeur Peeters

Bij het oprijden van de statieberg, stond inspecteur Sieben, ook een heel lieve en geen strenge mens, naar de trein te wachten. Ze vroeg hem of ze gelukt was in haar examens en hij zei “als jij niet gelukt zijt, is er niemand gelukt”. Onvergetelijke woorden! Het studeren was gelukkig voorbij. In juni 1929 heeft ze haar diploma behaald. Na een groepsfoto van ons allen, hebben we afscheid genomen van allen die zo goed voor ons gezorgd hebben gedurende 4 jaren in dit mooie gebouw. Genieke keerde heel gelukkig en tevreden naar huis met de beste herinneringen over de 4 normaalschooljaren.

1929 Jammaer Marthe (Tienen), Lochie Theresa (H), Moens Elise (H), Philips Marguerite (Hoxem-Kumtich, wordt zuster Blandine), Steenwinckel Eugenie (Goetsenhoven), Delloye Marie, Demoulin Maria, Dethiège Angèle, Ficher Madeleine, Van Balen Justine, Van Eeckhout Victorine, Van Riet Josine.

Van alle deelnemende normalisten aan het eindexamen in 1929 was er maar één studente die een bijkomende proef aflegde: Eugenie. Ze haalde met brio het speciale getuigschrift Duitse taal.

In de jongensschool was meester Maurice Peeters opgeroepen in 1939 wegens de mobilisatie en Eugenie werd aangesteld om hem te vervangen

Het feestprogramma waarop naast Eugenie ook de andere Hoegaardse normalisten figureren naast Hoegaardse 'juffrouwen' die in de pensionaatsafdeling van St.-Anne waren ingeschreven zoals de dochters van notaris Heuninckx, Hilda Vandermolén, ...
 Programma ééntalig in het Frans en ... de normalisten waren verplicht intern, van Hoegaarden of van elders, maakte niet uit.
 En heel wat lessen werden aan de normalisten samen gedoceerd ongeacht men in de Nederlandse dan wel de Franstalige afdeling zat. Franse taal bevoorbeeld volgden de studenten van de Nederlandse afdeling samen met de Franstaligen!

Pensionnat et Ecole Normale
 des Sœurs de l'Union au Sacré-Cœur — Hongaerde

Séance Musicale et Littéraire
 Gage de sincère affection et de profonde reconnaissance
 à nos très chères et bien dévouées Maîtresses.

MATINÉE — 11 h.

1. **Entrée** : La pie voleuse par G. Rossini M^l M. Th. Heuninckx
2. **CHŒUR DE FÊTE** : Chant de reconnaissance
3. **Compliment de circonstance.**

SOIRÉE — THEATRE 4 1/2 h.

1. **Entrée** par Weber M^l I. de Magyary de Kossa.
2. **Le Pandéro** par les élèves du pensionnat.

De Heilige Sophia
 tooneelspel in één bedrijf

Sophia weduwe te Milaan Fides Spes hare dochters Charitas	Mej. Th. Lochie B. Vanhaegendoren M. Kobla V. Joekmans	Palladia, afgezante des keizers Een andere " Vier slavinnen en vier engelen	Mej. R. Cayberghs J. Verhaegen

Dit stuk speelt te Milaan onder Adrianus in 137

MARIE D'ANJOU
 Drama en 3 actes par l'Abbé Joseph Oger

Marie d'Anjou, comtesse d'Asti Berthe de Provence, sœur du roi Filippo, fils de la Comtesse d'Asti Ninetta, fille " Annizza, bohémienne Maddalena, femme de pêcheur Martha, fille de Maddalena Lauretta, " Catarina, " Vitaliano, fils de Maddalena	M ^l N. Dumont F. Jacobs M. Lambert L. Rosy A. Danze M. Félix E. Rademaeker L. Goethals M. Lannoy M. Zannen	Benvenuto, fils de Maddalena Charles d'Anjou, roi de Naples Comte d'Asti Comte Torquato Gabiello, fils du C. Torquato Francesco, capitaine des gardes Robert Antonio } pages Alain Hugues	M ^l E. Lesquoy M. T. Heuninckx M. Ficher J. Van Balen C. Somers M. Dewolde H. Vandermolén C. Van Duffel A. Heuninckx B. Behen <i>à l'écrit</i>

La scène est à Naples en 1270

— INTERMÈDES —

1. Oh ! que les hommes sont curieux
2. *Danse espagnole : 4 mains*
3. J' sais pas lire
4. **Le pêcheur de Pâques**
5. « Tarantelle » par Heller excc
6. *Het Paartje van Monnikendam*
7. **Le roi des Aulnes** : Ballade de Goethe
 accompagnée par

M^l M. Ficher
 F. Jacobs et H. Vandermolén
 Gh. Lambert
 M. Daubersy
 M. Jammaer
 M. Jammaer et E. Steenwinchel
 St. Bulandowna
 F. Jacobs

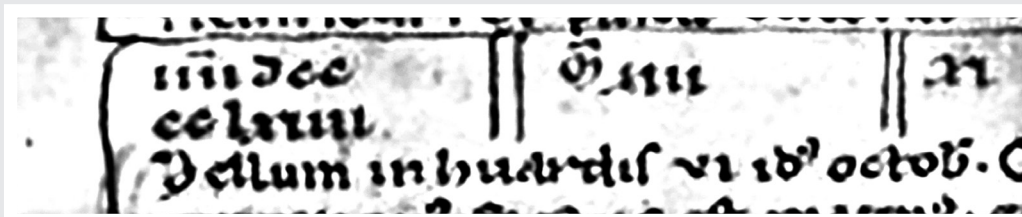
Hougaerde, le 25 novembre 1928.

Het feestprogramma ter ere van de leraressen (schooljaar 1928-1929)
 samen met een gelijkaardig feest voor de Moeder Overste en voor de Directeur drie hoogtepunten.

De vroegste vermelding van Hoegaarden (vervolg)⁵

Janny van Doorn

f) De slag bij Hoegaarden leverde de oudste bewaarde schrijfwijze⁶

bellum in huardis VI iden Octob(ri)s
(Chronicon Leodiense, Kleine Annalen (12e eeuw?))

De vroegste bronnen waarin Hoegaarden wordt vermeld zijn drie historiografische bronnen. In de eerste plaats de abdijskroniek van Kamerrijk *Gesta episcoporum Cameracensium* uit 1024-25 (in 'villa Huwardas'), in de tweede plaats het bisschoppenleven van prins-bisschop Balderik II van Loon *Vita Balderici* uit 1108 en in de derde plaats de wereldkroniek van Sigebert van Gembloers *Chronographiae Auctarium Affligemense* uit 1111. In alle drie de bronnen gaat het niet zozeer om Hoegaarden, maar eerder om de Slag bij Hoegaarden die in 1013 plaats vond.

-In kapittel 5 van deel III van de *Gesta episcoporum Cameracensium* staat de passage waarin Hoegaarden vermeld wordt. Ik heb hiervan een vrije vertaling naar het Nederlands gemaakt op basis van de Franse vertaling van Faverot & Petit.⁷

'Toen Balderik bisschop van Luik geworden was, wilde hij een goede relatie aanknopen met zijn familielid graaf Lambert [van Leuven]. Bisschop Gerardus waarschuwde hem voor de goddeloze Lambert die kwade streken op zijn geweten had en de bisschop zou gelijk krijgen. Toen Balderik, om de vrede te handhaven en om kwaadwillenden af te schrikken, begon met de versterking van een kasteel bij Hoegaarden werd diezelfde Lambert boos. Hij verzamelde een leger en viel de bisschop aan, hij wist bovendien graaf Robert van Namen naar zijn kamp over te halen. Iedereen vluchtte, behalve graaf Herman die zich in de St.-Gorgoniuskerk verstopt had, omdat hij het beneden zijn waardigheid vond om te vluchten.'

- De auteur van de *Vita Balderici*, een monnik van de Sint-Jacobsabdij in Luik, vertelt echter weinig over het leven van Balderik. De monnik wilde vermoedelijk de ontstaansgeschiedenis van zijn abdij vastleggen en gebruikte het leven (*vita*) van prins-bisschop Balderik II van Loon als kapstok.⁸

De Benedictijnerabdij van Sint-Jacob in Luik werd gesticht door Balderik II van Loon (? - 1018), prins-bisschop van Luik, als boetedoening voor het bloedbad dat ontstond tijdens de Slag van Hoegaarden op 10 oktober 1013. Anderhalf jaar later, op 25 april 1015 werd begonnen met de bouw van het klooster, Balderik kon op 6 september 1016 de crypte inwijden.

⁵ Zie ook Alpaidis nms. 220 en 221

⁶ De kwestie van de Luikse annalen is zeer ingewikkeld en ze gaan allemaal terug op een verloren gegane reeks Luikse annalen uit de 10de-11de eeuw, die omstreeks 1040 ook in de Gentse Sint-Pietersabdij bekend waren. Het feit dat al die annalen dezelfde nota hebben over Hoegaarden bewijst dat dit oorspronkelijk zo in die verloren gegane reeks stond en dus naar alle waarschijnlijkheid een eigentijdse optekening was. Er zijn zeker twee handschriften uit de 11de eeuw, in Darmstadt en Parijs, die de vorm 'Huard(is)' vertonen.

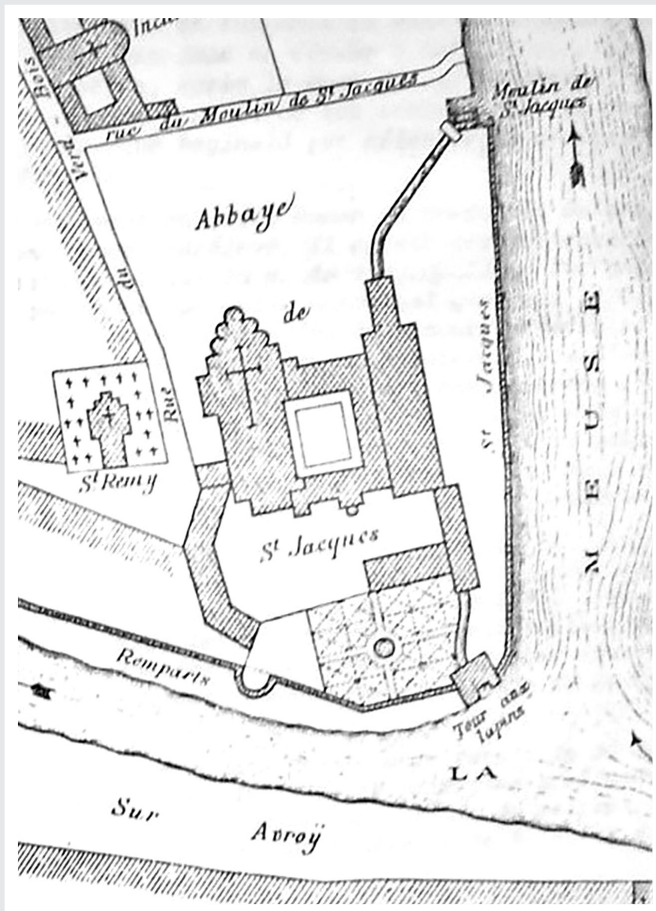
⁷ LE GLAY, A., *Chronique d'Arras et de Cambrai, par Baldéric, chantre de Térouane au XIe siècle* (oorspr. titel: *Chronique d'Arras et de Cambrai par Baldéric chantre de Térouane au XIe siècle*, Parijs: Levrault - Mercklein - Técherer, 1834), vertaald door Faverot & Petit, Valenciennes: Lemaître, 1836, p. 287-288.

⁸ STIENNON, *Étude sur le chartier de Saint-Jacques de Liège*, p. 184.

Samenvatting op basis van Lays⁹ :

‘De slag bij Hoegaarden moet een indrukwekkende gebeurtenis zijn geweest. Het was het toppunt van een geschil tussen graaf Lambert van Leuven en Keizer Hendrik II van het Heilige Roomse Rijk. Lambert wilde namelijk zijn gebied ten koste van de Luikse gebieden van de keizer uitbreiden. De lokale vertegenwoordiger van de keizer was prins-bisschop Balderik II van Loon, de oom van graaf Lambert. Aanvankelijk voelde prins-bisschop Balderik weinig voor een openlijk conflict met zijn familielid, maar na herhaaldelijke gewelddaden en plunderingen door Lambert werd hij door de keizer onder druk gezet om op te treden. Balderik besloot een versterkte burcht in Hoegaarden te bouwen (... *super allodium suum quod Huardis erat situm*), maar de spaden waren nog niet in de grond gezet of Lambert ontstak in razernij. Op 10 oktober 1013 vond de slag bij Hoegaarden plaats, aanvankelijk won Balderik, maar toen hij en zijn leger de overwinning vierden pleegde graaf Robert van Namen (ook al een familielid) verraad. Hij ging Lambert achterna en overtuigde hem om met zijn troepen terug te keren en het [laveloze?] leger van Balderik in de pan te hakken. De slag ontaardde in een groot bloedbad aan Luikse zijde en de troepen van Balderik moesten het onderspit moeten delfen.’

De Benedictijnerabdij van Sint-Jacob/S.Jacques in Luik werd gesticht door Balderik II van Loon (? - 1018), prins-bisschop van Luik, als boetedoening voor het bloedbad dat ontstond tijdens de Slag van Hoegaarden op 10 oktober 1013.

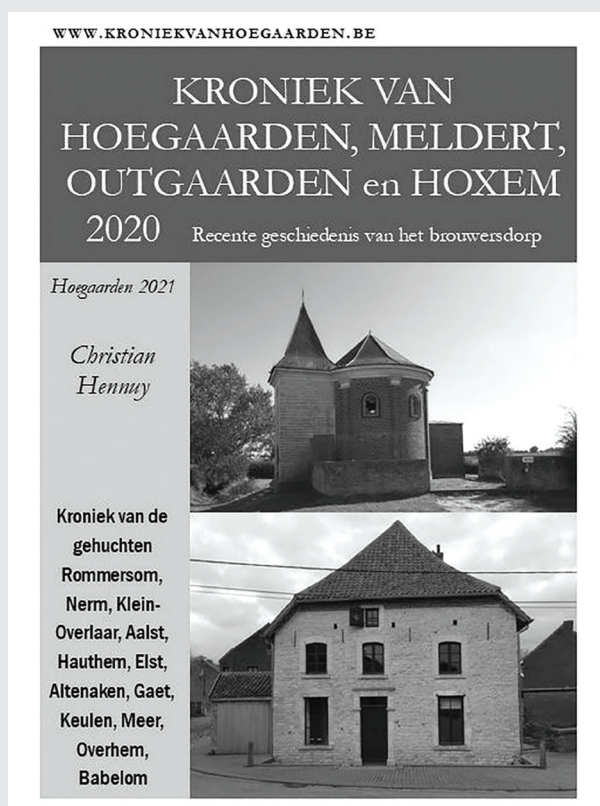
De oorspronkelijke kerk van de abdij, in gotische stijl werd grondig gerenoveerd van 1514 tot 1538 en enkel het romaanse voorgebouw (wel pas uit de 12de eeuw) is bewaard gebleven. Balderik II werd begraven in de crypte, het enige deel dat klaar was bij zijn overlijden.

De kerk bezit nog deze originele romaanse voorbouw aan de westzijde. De rest van de kerk is een toonbeeld van late gotiek, met rijkgedecoreerde netgewelven hoog boven het schip (1514-1538).

⁹ LAYS, Ch., *Etude critique sur la Vita Balderici Episcopi Leodiensis*, Luik: Faculté de Philosophie et Lettres, 1948, pp. 29 en 100-102.

Kroniek van Hoegaarden 2020 staat online

De Kroniek van 'Hoegaarden, Meldert, Outgaarden en Hoxem 2020' staat online.

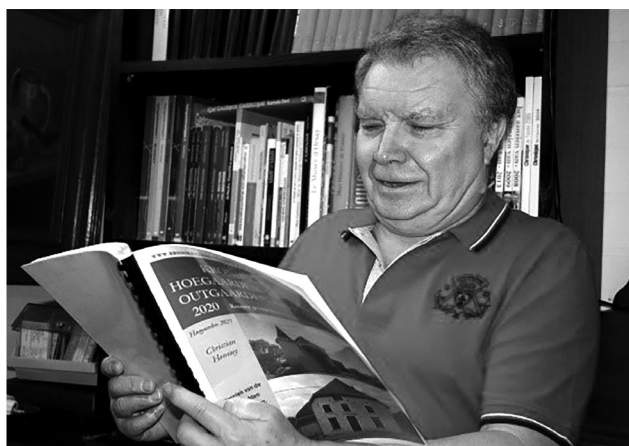
Dit is al de negende bijlage bij de in boekvorm uitgegeven Kronieken 1978 - 2007 / 1900 - 1977/ 2008 - 2011. Al deze Kronieken zijn gratis online te lezen op www.kroniekvanhoegaarden.be

“Coronavirus disease, ontstaan in 2019, meestal afgekort tot COVID-19 heeft het jaar 2020 bepaald, ook in Hoegaarden. Wie had gedacht bij de eerste afgelaste activiteit, namelijk het BOLOO-bal, dat de rest van het jaar ook zo speciaal zou worden. Uiteindelijk overschaduwde corona alles. Het verenigingsleven viel stil, de evenementen, gewoon het gezellig samenzijn, ons sociale leven. Door het wegvallen van activiteiten werd de Kroniek 2020 veel compacter dan de vorige editie”, aldus auteur Christian Hennuy.

“Toch werden er nog een aantal activiteiten van op afstand georganiseerd, en kon men in mindere periodes ook wel eten gaan afhalen of vakantie in eigen streek beleven. Er werden dit jaar in Hoegaarden wel een aantal boeken geschreven, maar de meeste konden niet degelijk voorgesteld worden: een fictieroman, een dialectwoordenboek, een psychologisch werk en historische werken rond het kasteel van Meldert of klooster Mariadal. Het werd een rustig politiek jaar, maar er moest ook afscheid genomen worden van enkele openbare figuren die heel wat voor de gemeenschap betekend hebben: Georges Gilis, die jaren OCMW-voorzitter was en gemeenteraadslid Luc Buccauw.”

“Dit jaar was het ook 15 jaar geleden dat ABInBev aankondigde dat de brouwerij uit Hoegaarden zou verdwijnen. Dit ging toen gelukkig niet door en de nieuwe blikkenlijn die in februari in Altenaken werd geopend bewijst dat ABInBev voor Hoegaarden gekozen heeft in de toekomst.

En met de andere bieren in Hoegaarden, waarbij ook de nieuwste Genieke 107 van Moutgaarden, gaat het goed”, besluit de auteur.

Op dezelfde website is ook een verkorte versie van het 'Lexicon van het Hoegaards dialect', een woordenboek van het Hoegaards, toegevoegd.

Hoegaarden 1000 veertig jaar geleden

Wie heeft er nog mooie foto's
om met ons te delen?

Scan ze en stuur ze ons door
zodat ze bewaard blijven in ons digitaal archief

Of geef een seintje: pedjko@hotmail.com

Hoegaarden 1981 door UBRT

uitgifte van 40 Patakon stukken (2 x 25.000 stuks)

Retouradres
Billen Raymond
Kalverstraat 24
3320 HOEGAARDEN

Driemaandelijks tijdschrift P802006
Afgiftekantoor 9550 HERZELE
maart, april, mei 2021

HET LIDGELD BEDRAAGT 15 EURO/JAARGANG

Wie minimum 50 euro stort wordt steunend lid, met vermelding in ons tijdschrift

Wie 5 euro betaalt wordt lid van de heemkring zonder tijdschrift

Ons rekeningnummer: BE23 3630 8110 6891 BIC begunstigde: BBRUBEBB

BEZOEK ONS OOK OP FACEBOOK

INHOUD ALPAIDIS 57STE JAARGANG - NR.222 - 1/2021

- Editoriaal
- Het plaveien van een deel van ons gemeenteplein:
het Dorpsplein (vervolg): Intermezzo *(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)*
- Bioscopen in Hoegaarden *(Hubert Charles Mannaerts, alias UBRT en Wasily Pedjko)*
- Bijnamen 6 *(Maurice Dodion, Wasily Pedjko en Hubert Mannaerts)*
- Klokkenpatrimonium in Hoegaarden: beiaard van Hoksem *(Jef L. Teugels & Werner Wouters)*
- Aan de Hoegaardse- en de Bostsepoort deden cafébazen van het Luikse Hoegaarden gouden zaken tot grote ergernis van de Brabantse Tienenaars die het in kaart brachten (1723)
- Genieke en Outgaarden meer dan ooit verbonden dankzij het Moutgaarden Brewing Team
- De vroegste vermelding van Hoegaarden *(Janny van Doorn)*
- De Kroniek van Hoegaarden 2020 staat online *(Christian Hennuy)*
- 1981-2021, Hoegaarden 1000 is veertig jaar geleden

Inlichtingen: Diane Nitelet, nitelet.di@telenet.be 0496 20 39 97
Raymond Billen, raymondbillen52@gmail.com 016 76 71 86
Maurice Dodion, dodionm@hotmail.com

Bestuursleden Hoegaardse Heemkring: Hoegaards Erfgoed vzw
Georges Stienlet (voorzitter), Rik Cipers (ondervoorzitter)

Diane Nitelet, Wasily Pedjko, Irène Bouthé, Maurice Dodion, Noël Verlaers,
Raymond Billen, Chris Michel en Ann Raymaekers